

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

V edinosti je moč.

„EDINOST“

izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrtekah in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obujno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40 za tri mesece 80, za pol leta 1.50, za vse leto 3.00. Na naročbo brez priložne naročnine se ne jemlje ozir.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 20 nč., izven Trsta po 25 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 4 nč., izven Trsta 5 nč.

Oglasi se računajo po tarifa v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vestic. Poslana, osmrtnice in javnozhalve, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upraviteljsko** ulica Molino piccolo hšt. 3, II. nadst. Odprte reklamacije so prosto postuine.

Po delnozborskih volitvah na Kranjskem.

II.

Graja „Slov. Sveta“ na adresu narodne stranke je trpka in tu pa tam je morda beseda malce preostro zasukana — ali stvarno je popolnoma opravičena. Člankar „Slov. Sveta“ na vse zadnje ni potrdil drugega, nego to isto, kar smo napisali mi v prvem hipu pod utisom silnega poraza narodne stranke v kmečkih občinah — rekli smo bili namreč, da je tak izid le naravna posledica izborne organizacije in neumornega dela na jedni, in nedostatka vsake pametne organizacije in strašne apatije na drugi strani. V tem pogledu dobivali smo iz različnih volilnih okrajev britkih pritožeb. Mi smo sicer dosledno odklanjali vse take dopise, ker absolutno nismo hoteli škodovati narodni stranki. Nismo hoteli, ne morda iz ozirov do posamičnih „prvakov“, ampak vsled trdnega svojega prepričanja, da bi značilo — prav nič se ne bojimo povedati to, odkrito in brez ovinkov — pravo narodno nesrečo, ako bi bila konservativna stranka, pri sedanjem nje faktičnem vodstvu, zmogala na vsej črti in ako ne bi bilo valed tega na narodni strani deželnega zbora kranjskega prav nikakega protitežja proti resničnim in neutajljivim težnjam sedanjega faktičnega vodstva konservativne stranke. In mi hvalimo dobri genius naroda slovenskega, da je prišlo drugače: da je prišla v zbornico manjšina, kojoj bode vestno izvrševati nalogo kontrole nad slovensko konservativno večino. Ta manjšina bode morala skrbeti za to, da pride pred javnost v presojo vsako važnije vprašanje. — Tako bode tudi vsa javnost nadzirala večino in odvrneno bode — o tem smo uverjeni — marsikoj zlo, ki bi bilo morda sicer zadelo naše življenske narodne interese. Kajti mnogokateri voditelj je veliko bolj „pogumen“, ako se sme nadejati, da njegova dejanja ne pridejo na tehtnico javnosti, v nasprotnem slučaju pa jemlje vendarle, hočeš, nočeš, nekoliko ozira na menenje drugih. Da s tem svojem menenjem nismo na krivi poti, pričra najbolje sedanj nastop strogo konservativnega „Slov. Gospodarja“ proti poslancu in kanoniku Klunou.

Tako smo obrazložili, zakaj nismo mogli želeli zmage konservativni stranki na vsej črti. To so bili tudi tisti vzroki, zakaj nismo hoteli natianiti ničesar, kar bi utegnilo škodovati ugledu narodne stranke in nje voditeljev v toli kritičnih trenutkih.

Ti oziri ne veljajo danes — zato smemo govoriti.

O grehah narodne stranke v daljši minulosti nam ne treba mnogo govoriti, saj nam govori dovolj glasno dejstvo: da je iz kluba narodne stranke izstopil mož, kakoršen je — Ivan Hribar. Kjer ne ugaja tekemu možu in rodoljubu, tam gotovo ni vse tako, kakor bi moralo biti.

PODLISTEK. Pozabljen.

Slika iz dunajkega življenja.

Turoben, dušne teže polen dan!

Čez širno stolno mesto leži siva debela megla, kot velik, dolg mrtvaški pajčolan, mesto pak je podobno katafalku. Od neba doli rosi oster, zopern dež in tuga in nevolja dneva zrcalita se v obrazih ljudij, — saj ne vidiš nikjer niti jednega veselega lica. Ne pregledne vrste črno oblečene ljudstva drvé iz mesta deloma peš, a še po večini v tramvayskih vozeh in omnibusih, tudi fjakerci so vsi na nogah in se pomčejo gori ven na centralno pokopališče.

Ondi je ta dan zbirališče „živega Dunaja“, ki ali iz pijetete, navade, radovednosti ali tudi iz popolno neznanega nagona

Niti o dogodkih na shodu zaupnih mož nečemo govoriti, ker vidimo pred seboj le narodno stvar in nas pri našem delovanju ni nikdar vodila osebna občutljivost. Ako bi pa že hoteli pisati rekriminacije, obžalovati bi morali še danes one dogodke, oni strastni odpor proti nazorom Tržačanov in Istranov, ne radi oseb, ampak z ozirom na dejstvo, da je izid delnozborskih volitev in nevšečno položnje stranke po dobršem delu posledica onega polovičarstva, ki ga očita narodni stranki tudi „Sl. Svet“.

No, nadejali smo se vzlic vsemu temu nekoliko dobrega sadu po shodu zaupnih mož, ker smo menili, da se prične novo življenje v stranki vsaj v onem, če tudi temnem okvirju, ki ga je bil zasnoval shod po želji nekotih nekoliko pretesnosrčnih voditeljev. Toda prevarjeni smo bili tudi v tej nadi. Resolucije, kakor navlaš prirojene le za žalostne razmere na Kranjskem, bile so toli pohlevne in obzirne na vse strani, da jim ne bi mogel prigovarjati ni najstrožji konservativci. Tako, da stranki se ne bi bilo bati opravičenega in utemeljenega odpora, tudi ko bi bila še toli ognjevitio izvajala, kar so zahtevale resolucije.

Ali ničesar se ni zgodilo v tem pogledu: stranka je mirno počivala na lavorikah iz borbe proti tržaškim „rogoviležem“ ne le do pričetka volilnega gibanja, ampak se ni dala vzdramiti niti potem, ko je valovje volilnega gibanja že visoko pluskalo in se penilo. V tem zmislu so čisto soglasna poročila, ki smo jih dobivali zlasti iz kočevsko-ribniškega, postonjsko-logaškega in vipavsko-idrijskega okraja. Može, o kojih rodoljubju in resnicoljubju nimamo pravice dvomiti, so nam zatrjali, da kolikor je bilo agitacije z narodne strani v teh okrajih, je bilo le delo posamičnih tamošnjih rodoljubov — a vodstvo stranke na doposlane mu nasvete in vprašanja niti odgovarjalo ni, ali pa še le po mnogih urgencijah. Zlasti v vipavsko-idrijskem okraju je bil poraz narodne stranke zgolj posledica ogorčenja in ozlovoljenja stranke, nastavšega po zares prezirljivem postopanju izvrševalnega odbora. Istotako nam zatrjajo može iz postonjsko-logaškega in kočevsko-ribniškega okraja, da bi bil tudi tam izid volitev dokaj drugačen, da je bilo le količjak pametne organizacije za agitacijo. Gg. v Ljubljani so imeli očevdno pred očmi le osebe, koje bi bilo po njih menenju poslati v deželni zbor, a pozabili so bili menda čisto, da pri postavljanju kandidatov treba poštovati tudi lokalne razmere in želje volilcev. Vodstvo pač more in in mora nasvetovati volilcem, koji mož bi bil po njega menenju najpripravniji za njih zastopnika, nikakor pa ne sme usiljevati svojih kandidatov. Avtokratizem in absolutizem se navadno hudo maščuje v takih stvareh.

hodi trkat na duri „mrtvaške stolice“ v dolgočasni, nepopisljivo tužni ravnini.

Dolgo časa je že tega, kar ne pokopavajo več Dunajčani svojih dragih v starih predmestnih pokopališčih, marveč jih vozijo na „večno letovišče“ ven v ogromno centralo in ta predmestna pokopališča ležijo pozabljena in deloma opustošena. Vendar ne popolnoma.

V dan vernih duš popoldan in proti večeru zbira se tudi tod okrog nekoliko občinstva in nemalo zanimivih obrazov vidiš po teh krajih. Saj pa je tudi večidel prava tuga ali pa posebni spomini, ki silijo ljudi med te zapuščene grobe s podrtimi križi, zakritimi od gostega žalnega drevja.

Med obiskovalci jednega teh predmestnih grobišč nahajati se tudi dve ženski — mati in hči. Z vencem v roki blodi blede

Resnici na ljubo moramo sicer priznati, da je bila agitacija na konservativni strani tolika, kakoršne še ni bilo nikdar, in da smo dobivali tudi dopisov, ki so zagovarjali stranko v tem zmislu. Temu nečemo oporekati, ali pri vsem tem ostane dejstvo, da je vodstvo mnogo samo krivo na porazu stranke, ker je mnogo — grešilo. A vendar ni grešilo toliko v pozitivni smeri, to je napačnimi čini, ampak veliko bolj v negativni smeri, ker je namreč storilo veliko premalo, in tu pa tam skoro ničesar.

Toliko, kolikor se dostaje vodstva. V prihodnjem članku pa hočemo spregovoriti nekoliko o tem: kje in kakó se je grešilo v narodni stranki v pozitivnem smislu, to je, neprimernim postopanjem.

Saj je najbolje, da pove vsakdo jasno in odkrito, kako misli. Nezmotljivosti pa si s tem nečemo prisvajati in radi bomo poslušali, ako nam kdo dokaže, da smo na krivi poti. Glavna stvar je vendar le, da je namen dober.

Politiške vesti.

V Trstu, dne 3. decembra 1895.

Državni zbor. Proračunskemu odseku trebalo bode le še dve seji, da dovrši svoje delo. Tako bode možno v prihodnjem tednu pričeti splošno raspravo o proračunu. O tem pa seveda ni govora, da bi se uresničila nada, ki jo je gojil s prva grof Badeni, da bi se namreč proračun rešil v zbornici že pred božičnimi prazniki.

Važne izjave pravosodnega ministra Gleispacha. Obilica družega gradiva nam ni dopuščala, da bi se bili mogli nekoliko obširneje baviti z izjavami pravosodnega ministra v seji tiskovnega odseka dne 30. min. m. Te izjave so važne že po sebi, ker je g. minister Gleispach brezobzirno obsojal marsikaj, kar so najtrdovratneje zagovarjali njega predniki. Zanimive so pa bile te izjave tudi zato, ker so prevzročile, da stojimo sedaj pred veliko uganjko in semoramo povprašavati: kaka je pravo za pravo smer sedanje vlade? Ministerski predsednik grof Badeni nam sili le svojo železno roko, ki hoče le voditi, njega tovariš, grof Gleispach, nam pa je ponudil mehko roko; roko mile sodbe in prizanesljivosti. Ali pa so se morda gospodje v sedanjem kabinetu res že uverili po dosedanjih dogodkih, da železna roka je najslabše sredstvo za vodstvo — src, za vodstvo ljudi, ki imajo tudi svoje nazore, svoja menenja in svoje prepričanje. No, bodisi, kakor hoče, grof Gleispach je v tiskovnem odseku ubral jako mile in simpatične strune, tako, da je konstatoval celó mladočrški poslanec Elm, da takih zvokov še ni bilo čuti z vladne strani.

Govorjenje je bilo o našem tiskovnem zakonu. Posl. Pacák je zopet zagovarjal

hčerka za materjo z vidno nevoljo v obrazu. Poslednja nosi gorečo svečo. Kakor dve črni senci begati se med grobovi in tarnati nad „neznosnim vremenom“, vihteči lahke dežnike.

„Bog ve, da sem pozabila, kje leži!“, reče mati, ko obstane v glavnem hodišču in gledate na vse strani mračno razsvitljene pokopališča.

„Jaz ti rečem, mama, naveličala sem se hoditi po tem pustem kraju, ako hočeš, pa sama išči, tu imaš vence, jaz odidem domov“, odvrnila je nevoljno hči in zobje so ji klepetali za bledimi ustnami.

„Samo malo še počakaj, mislim, da bode tu, v trinajsti vrsti — saj je to trinajsta vrsta. Kaj meniš, da rada tavam tu okrog in v takem vremenju. Vse preveč tuge in nesreče se imam zahvaliti svojemu ranjkemu, tvojemu očetu, in Boga moram hvaliti, da je

svoje predloge za premembo tiskovnega zakona v zmislu, odgovarjajočem sedanji moderni dobi, da bode moglo novinstvo, ki je prevažen činitelj v javnem življenju sedanje dobe, vsaj svobodno dihati. Prejšnji ministri pravosodja so bili več ali manj nepristopni gledé na take reforme: vsi so menili, da novinstvo treba držati na uzdi. Vse drugače sodi sedanji pravosodni minister Gleispach. To nas je presenetilo — v sedanji dobi, v dobi nepotrebne, ker pretiranega naglašanja avtoritete se strani ministerskega predsedništva, v dobi odurnega prikrajševanja parlamentarnih pravic in svoboščin, v dobi ljute berbe med vlado in javnim menenjem na Dunaju. Tako se nam je zdelo po izjavah pravosodnega ministra v tiskovnem odseku, kakor da je na bojne polje, kadar najbolj gromé topovi, kar hkratu padel z neba — angelj miru z vejico v roki.

Posl. Pacák je zahteval posebno, naj se premeni dosedanja praksa pri zaplajevanju časopisov in naj se takozvano objektivno postopanje omeji le na slučaje žaljenja Njeg. Veličanstva in na širjenje vznemirljivih vesti v vojnem času, potem je zahteval tudi, da se razveljavi naredba bivšega pravosodnega ministra, po kateri so se zaplajevali celó državnozborski govori, ako so bili držani na češkem jeziku.

Za Pacákom se je takoj oglašil grof Gleispach ter podal zelo zanimivih izjav. Ni sicer pritrldil vsemu, kar je zahteval posl. Pacák, ali njegove izjave pričajo vendar o poštenih in liberalnih nazorih, kolikor se dostaje pravice do svobodnega izražanja svojega menenja.

Minister je brezpogojno priznal potrebo, da se preosnuje naš tiskovni zakon, ki ne odgovarja več modernim zahtevam. Z načrtom novega tiskovnega zakona hoče stopiti pred zbornico v prihodnjem zasedanju. Da pa že sedaj odpravi nedostatke, izdal je naredbo do vseh državnih pravdnistev, v koji nalaga istim, kako jim je vršiti tiskovni zakon. V tej naredbi je izrekel minister Gleispach zlato besedo, da je razvoj Avstrije do pravne države odvisen od pravnega stališča novinstva. To stališče pa sme biti zavisno le od zakona, nikakor pa ne od uradnega dovoljenja — in naj so istemu razlogi še tako čisti, kajti menjajo se lahko z osebnim naziranjem in z odušaji vsake dobe.

V Avstriji je zajamčena tiskovna svoboda. Vsakdo ima pravico svobodno povedati svoje menenje, seveda v mejah državnega reda, in vsakdo sme poskušati, da z besedo druge pridobi za svoje menenje. To dragoceno pravo je podlaga ustavi, najvarnejša zaščita politički svobodi, varuh dobrih običajev in čuvar pravice — seveda le dotlej, dokler spoštuje zakone. Ako pa novinstvo prestopi to mejo, potem se je pregrešilo proti miru v državi, proti pravicam posamičnih oseb, in proti koristim človeške družbe. Tako

mene in vas vse rešil njegove navzočnosti. Toda neka dolžnost vleva že, da še jedenkrat — prvkrat po njegovem pogrebu! — obiščem gomilo, na katero ni rosila in ne bo ljubeča solza, še jedenkrat pravim, predno zatvorijo pokopališče in zidajo bivališča živim, kjer žive — seveda ne v mojem spominu — sedaj mrtvi. Poskusiva, daj vence!“

„Pastite, lahko ga še nesem“, odgovorila je po teh maternih besedah nekoliko ginjena hči.

In pogreznili sta se v goščo mokrih dreves v trinajsti vrsti in šli iskat pozabljene gomile. Dež jel je prav curkoma liti, ko se obustavite pod neprodinim drevjem pred gomilo, na kateri je stal polunagnen in lesen križ.

(Dalje prih.)

Lastnik politično društvo „Edinosti“. Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.